

**GEMENSAM
UTBILDNINGSPLAN
FÖR
FRITIDSLEDARUTBILDNING
I SVERIGE**

2010

GEMENSAM UTBILDNINGSPLAN FÖR FRITIDSLEDARUTBILDNING I SVERIGE

Styrdokument för lokal utbildningsplanering 2010

Fritidsledarskolorna - Folkhögskolor i samverkan - www.fritidsledare.se

1 Fritidsledarutbildningen på folkhögskola

Fritidsledarutbildning är en eftergymnasial yrkesutbildning förlagd till folkhögskola. Utbildningen förutsätter grundläggande behörighet för högskolestudier. Den skall vila på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet och förankras i deltagarnas egen livsvärld. Kursområdena bearbetas enligt folkhögskolans tradition genom upplevelse och forskning, gestaltning och analys, praktik och teori.

Folkhögskolan är en del av den fria och frivilliga folkbildningen. Folkhögskolans övergripande bildningsmål gäller även för yrkesutbildningen till fritidsledare:

”Statens stöd till folkbildningen skall ha till syfte att

- 1. stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin*
- 2. bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,*
- 3. bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället och*
- 4. bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet”¹*

1.1 Fritidsledarskolorna – bakgrund och förutsättningar

Fritidsledarskolorna är samarbetsorganisationen för folkhögskolor med fritidsledarutbildning och utgör tillsammans svensk fritidsledarutbildning.² Fritidsledarskolorna samverkar bland annat kring information, forskning, kvalitetssäkring, lärarfortbildning och seminarieverksamhet, litteraturproduktion samt detta styrdokument för lokal utbildningsplanering:

”Gemensam utbildningsplan för fritidsledarutbildning i Sverige”.

1.2 Fritidsledarskolornas bildande

Det svenska fritidsarbetet har sina rötter i folkrörelsernas ideella verksamheter med frivilliga ledarinsatser. Redan tidigt uppmärksammades fritidens värde som arena för gemenskap, engagemang och samhällsförändring. Särskilt viktigt blev ansvaret för barns och ungdomars fritid. Folkbildningsorganisationerna erbjöd ledar- och medlemsutbildning för att utveckla verksamheterna.

Under 50-talet växte den kommunala fritidsverksamheten i omfattning, samtidigt som samhällets stöd till föreningslivet byggdes ut. Behovet av en specifik yrkesutbildning för ungdomsledare växte och fler tjänster inrättades.

¹ Proposition 2005/06:192

² Fritidsledarutbildning bedrivs för närvarande (2010) vid 22 folkhögskolor

Under 70-talet etablerades yrkesbenämningen "fritidsledare". År 1974 bildades "samarbetsorganisationen för fritidsledarutbildning inom svensk folkhögskola" (SOF) som senare fick namnet "Fritidsledarskolorna". Ett samverkans- och utvecklingsarbete mellan medlemsskolorna ledde fram till bland annat enhetligt behörighetskrav, gemensamt utbildningsbevis och gemensamma styrdokument.

1.3 Tidigare styrdokument och beslut

År 1969 föreslogs, genom dåvarande Skolöverstyrelsen (SÖ), en försöksverksamhet med ettårig ledarutbildning på folkhögskola. I början av 70-talet föreslogs en utvidgning av försöksverksamheten, men då departement och riksdag inte anvisade medel för detta tog folkhögskolorna själva initiativet att förverkliga förslaget. Det ledde fram till bildandet av Fritidsledarskolorna 1974, som formulerade läroramar för utbildningen.

Dessa låg sedan till grund för den studieplan som SÖ antog 1976. År 1979 beslutade riksdagen att all fritidsledarutbildning skulle vara förlagd till folkhögskola. Utbildningen skulle, enligt beslutet, anses jämställd med högskoleutbildning och omfatta 80 poäng³.

År 1983 fastställde SÖ en vägledande utbildningsplan som ersatte tidigare läroramar och studieplan. Då SÖ lades ner beslutade riksdagen 1991 att fritidsledarutbildningen även i fortsättningen kan bedrivas av folkhögskola och att varje enskild skola har ansvar för utbildningens utformning. SÖ:s utbildningsplan upphörde därmed att gälla.

Fritidsledarskolorna fastställde "Gemensam grundsyn och utbildningsplan" vid årsmötet 1991, vilken sedan utgjort utgångspunkten för de lokala utbildningsplanerna. År 1994 uppdaterades den med avseende på behörighetskraven för antagning till utbildningen och 2000 reviderades utbildningsplanen grundligt.

Föreliggande dokument; "Gemensam utbildningsplan för fritidsledarutbildning i Sverige", fastställdes vid Fritidsledarskolornas årsmöte 2010.

³ Avser dåtidens akademiska poäng

2 Gemensamma pedagogiska utgångspunkter för fritidsledarutbildningen

2.1 Yrkesroll och yrkesområde

Fritidsledaren verkar i sitt yrkesutövande inom många olika områden i samhället där det är viktigt att kunna möta en rad olika behov hos målgruppen, som i huvudsak är barn och ungdom. Det centrala i arbetet är att möjliggöra för en positiv fritid och att skapa trygga och fungerande relationer mellan individer. Fritidsledarrollen präglas av ett främjande förhållningssätt där det är viktigt att fokusera på människors inneboende resurser och på det som upplevs positivt.

Uppdraget är att i fritidsarbetet stärka människor både som individer och samhällsmedborgare och att lyfta fram fritidens värde och möjligheter för människors välbefinnande. Fritidsledaren är därigenom en resurs i folkhälsoarbetet. Vidare fungerar fritidsledaren som en länk till samhället där demokratiska processer är centrala i arbetet.

Vid sidan om fritidsarbetet får fritidsledaren en alltmer kultur- och socialpedagogisk yrkesroll där den speciella kompetensen ligger i att arbeta med informella och icke institutionaliserade läroprocesser i mötet med människors totala livssituation.

I samarbetet med andra yrkesgrupper blir fritidsledarens speciella uppgift att utgå från människors möjligheter för att stärka de faktorer som främjar sammanhang, delaktighet och mening. Fritidsledarens uppdrag kan därmed ses som folkbildande.

I utbildningssammanhanget blir det allt viktigare att öva förmågan att analysera kultur och samhällsförändringar och dess inverkan på uppväxtvillkor och livskvalitet. Det blir också viktigt att skapa kunskap som fördjupar medvetenheten om ledarskapets kommunikativa, koordinerande och samverkande sidor.

2.2 Utbildningens syfte

Fritidsledarskolornas medlemsskolor utgör tillsammans svensk fritidsledarutbildning. Utifrån folkhögskolans bildningssyn syftar den till att bedriva eftergymnasial yrkesutbildning, för praktiskt pedagogiskt arbete inom fritidskulturens områden i ideell, offentlig och privat sektor.

Utbildningens syfte är

- att utveckla de kunskaper, färdigheter, förhållningssätt och kompetenser som fordras för att initiera, leda, analysera och utveckla verksamheter och processer inom yrkesområdet
- att skapa möjligheter till och intresse för fortsatta studier och forskning

Fritidsledarutbildningen skall utgå från ett helhetsperspektiv på individer, grupper och samhälle och motivera deltagarna att själva söka kunskaper och kritiskt granska dessa, samt dra personliga konsekvenser av detta.

2.3 Utbildningens omfattning och nivå

Fritidsledarutbildningen är en eftergymnasial yrkesutbildning som omfattar studier motsvarande minst 80 veckor på heltid. Flexibla studielösningar, såsom distansutbildningar, är också möjliga. Organisationen godkänner, efter prövning, om utbildningen uppfyller kriterier för fullständig fritidsledarutbildning och det gemensamma intyget kan utdelas.

Inom EU pågår sedan början av 2000-talet ett arbete med utveckling av översättning och samstämmighet mellan utbildningar i de olika medlemsländerna. Syftet är att underlätta den fria rörligheten och det livslånga lärandet.

Genom EQF, den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande, finns ett utarbetat gemensamt referenssystem som täcker utbildningssystemet från grundskoleexamen/motsvarande till doktorsexamen/motsvarande liksom olika nivåer av yrkesutbildningar. I detta ligger en övergång från vad en utbildning eller kurs skall ge till vad den studerande förväntas veta, förstå och kunna göra när lärandeprocessen är avslutad. Detta uttrycks inom EQF med begreppen kunskap – färdighet – kompetens.

Ett motsvarande nationellt ramverk för kvalifikationer, NQF, är under utarbetande och Regeringen har gett uppdraget till yrkeshögskolemyndigheten att leda arbetet med detta. År 2012 skall alla nya examensbevis innehålla hänvisning till EQF.

2.4 Utbildningens innehåll och kursområden

Nedanstående kursområden utgör utbildningens innehåll och ska ligga till grund för den lokala utbildningsplaneringen. Kursområdena skall omfatta minst 10 veckor vardera. Ytterligare 10 veckor skall användas för att förstärka dessa områden efter varje folkhögskolas prioritering.-Tvärvetenskaplighet, tillämpning och verklighetsnära studier eftersträvas. Dessutom ska genus- och etnicitetsperspektiven beaktas inom de olika kursområdena.

- **Människans växande och livsvillkor - minst 10 veckor**

Efter att ha genomgått kursområdet skall kursdeltagaren, utifrån beteendevetenskapliga teorier och perspektiv, ha erhållit kunskap om människans utveckling, uppväxt- och livsvillkor som individ och samhällsvarelse. Här fokuseras socialisation, identitet och integration och fritidskulturens betydelse i dessa sammanhang.

- **Samhälle, fritidskultur och fritidsarbete - minst 10 veckor**

Efter att ha genomgått kursområdet skall kursdeltagaren, utifrån samhällsvetenskapliga teorier och perspektiv, ha erhållit förståelse och insikt för enskildas och grupperns möjligheter med avseende på makt, delaktighet, resurser och trygghet. Dessutom skall kursdeltagaren ha utvecklat fördjupad medvetenhet om demokratins idé och förverkligande i folkrörelser och politiska system.

Kursdeltagaren skall också, efter att ha genomgått kursområdet, ha kunskap och en fördjupad förståelse av fritidsarbetets uppdrag och en utvecklad förmåga till kritisk reflektion av fritidsarbetets betydelse i ideell offentlig och privat sektor.

- **Ledarskapsutveckling - minst 10 veckor**

Kursdeltagaren skall efter genomgången kursområde ha utvecklat en humanistisk människosyn som grund för ett salutogent och demokratiskt ledarskap. Kursdeltagaren ska även ha utvecklat sin medvetenhet om hur det egna förhållningssättet påverkar ledarskapet.

Kursdeltagaren skall också ha kunskaper och färdigheter att bedriva ledarskap med utgångspunkt i olika pedagogiska teorier och modeller där speciellt förändringsarbetets mål och metoder är centralt. Kursdeltagaren skall ha utvecklat förståelse för och ha fördjupad kunskap om grupprocesser och grupputveckling i ett socialpsykologiskt och etiskt perspektiv. I kursområdet skall också kursdeltagaren träna färdigheter i projektmetodik och utveckling av ett entreprenöriellt tankesätt.

- **Fritidsarbetets metodik - minst 10 veckor**

Kursdeltagaren skall efter genomgången kursområde ha färdigheter i generella såväl som specifika arbetsmetoder. Detta gäller särskilt den öppna verksamhetens metodik - att utifrån en given målgrupp, oavsett sammanhang, skapa en fritidsverksamhet som utgår ifrån deltagarnas behov och önskemål. Kursdeltagaren skall också ha övat förmågan att omsätta givna uppdrag i konkret verksamhet och kunna analysera, utvärdera och vidareutveckla metoder.

- **Fritiden som forskningsfält – minst 10 veckor**

Kursdeltagaren skall efter genomgången kursområde ha kunskap om grunderna i kvalitativa såväl som kvantitativa metoder inom de fritids-, samhälls- eller beteendevetenskapliga ämnesområdena. Kursdeltagaren skall också ha kännedom om aktuella och relevanta teorier samt forskningsresultat. Erhållna kunskaper ska kunna tillämpas, under handledning, i ett eget valt uppsatsarbete.

- **Lokal utbildningsprofil - minst 20 veckor**

Varje enskild folkhögskola har möjlighet att ytterligare utvidga studieområdena eller specialisera sin utbildning med ett kursprogram som tydligt knyter an till yrkesområdet och profilerar yrkeskompetensen.

- **Verksamhetsförlagt lärande – 15 % av ovanstående kursområden ⁴**

Inom ovanstående områden ingår 12 veckors⁵ handlett lärande på arbetsplatser inom yrkesområdet som, i förberedelse och uppföljning, bearbetas teoretiskt. Kursdeltagaren skall under det verksamhetsförlagda lärandet genom praktisk handling erfara yrkets skiftande karaktär, inhämta kunskap om arbetsplatsens sammanhang, organisation, fackliga och ekonomiska förutsättningar samt få erfarenhet av och övning i administration, verksamhetsformer och metoder.

2.5 Kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring

Fritidsledarskolorna bedriver ett kontinuerligt utvecklingsarbete för att stärka utbildningens kvalitet. Det sker i huvudsak genom att;

- Skapa hållbara kontakter och samarbetsstrukturer med myndigheter, organisationer, studerande, arbetsgivare, forskare och universitet/högskolor
- Göra forskning och ny kunskap tillgänglig för utbildare, studerande och verkssamma fritidsledare
- Höja lärarkompetensen genom fortbildning och forskningsanknytning
- Samverka i gemensamt forskningsprogram
- Vidmakthålla ett levande samtal om utbildningens folkbildningsanknytning
- Producera läromedel och informationsmaterial
- Följa gemensamt fastslagna certifieringsrutiner

Den lokala skolan prövar fortlöpande utbildningens kvalitet genom att genomföra den av Fritidsledarskolorna fastställda kvalitetscertifieringen och genom att forma ett

⁴ Enligt gällande statsbidragsbestämmelser får kurser anordnade med folkbildningsanslaget innefatta maximalt 15 % av kurstiden i form av praktik utanför skolan. (Statsbidrag till folkhögskolor 2010 – kriterier och fördelningsprinciper.)

⁵ Beräknat på 80 veckors utbildning

lokalt program för utvärdering och kvalitetsarbete. Varje skola tar ansvar för uppföljning och förverkligande av överenskomna intentioner och demokratiskt fattade beslut.

2.6 Behörighetskrav

Fritidsledarskolorna prövar sökande efter följande behörighetskrav:

- Grundläggande behörighet för högskolestudier,
- Lämplighet för utbildningen och yrket som är styrkt genom väl vitsordad och relevant erfarenhet.

Sökande som vill åberopa andra kompetenser än grundläggande behörighet, kan gå vidare till individuell prövning av reell kompetens.⁶

2.7 Urval och antagning

Varje skola sköter själv urval och antagning till utbildningen. Datum för ansökan samt besked om antagning fastställs gemensamt av fritidsledarskolorna.

2.8 Utbildningsbevis

Fritidsledarskolornas gemensamma utbildningsbevis utfärdas av den enskilda skolan. Utbildningsbeviset kan endast utfärdas efter att utbildningens samtliga delkurser och moment är godkända. Den enskilda skolan kan komplettera utbildningsbeviset med dokument som beskriver lokala kursplaner och kursprogram.

Studerande som önskar officiell översättning till annat språk av något eller några av dessa dokument, ansvarar själv för nödvändiga kontakter och kostnader.

Studerande som vid studietidens slut inte godkänts i alla delar, äger rätt att erhålla utdrag över fullgjorda delar av utbildningen.

Studerande kan komplettera icke godkända kurser/moment inom en tvåårs period efter avslutad utbildning. Efter denna tid avgör varje skola om möjligheter till komplettering finns eller om utbildningen måste göras om i sin helhet. Efter nödvändiga och godkända kompletteringar kan utbildningsbevis utfärdas.

2.9 Övergång mellan fritidsledarskolor

Studerande som under utbildningens gång önskar byta skola kan ansöka om detta till den mottagande skolan. Denna bär ansvaret för utfärdande av utbildningsbevis på fullständig fritidsledarutbildning. Om de två utbildningarna tillsammans, i innehåll och omfattning, täcker samtliga kursområden för fritidsledarutbildning, kan fritidsledarskolornas utbildningsbevis utfärdas.

2.10 Studerandes rättigheter

Studerande som känner sig felaktigt behandlad och vill få sin sak prövad, vänder sig i första hand till den egna skolans styrelse. Om den studerande anser att den lokala skolan brustit i handläggningen av ärendet, kan man vända sig till Folkhögskolornas studeranderättsliga råd.⁷

⁶ SUHF:s rekommendationer, REK 2009:2, (2009-06-25).

⁷ Börjar verka 2011-01-01

3 Riktlinjer för lokal utbildningsplanering

Samarbetet i Fritidsledarskolorna och dess gemensamma utbildningsplan möjliggör en enhetlig utbildning med utrymme för specialisering och mångfald.

3.1 Lokal utbildningsplan

Varje enskild skola skall fastställa en lokal utbildningsplan som utgår från och följer upp intentionerna i detta dokument. Den lokala utbildningsplanen är ett instrument för planering, presentation, utvärdering och värdering av utbildningen för såväl kursledning/lärare, studerande, arbetsgivare och högskola/universitet.

En lokal utbildningsplan skall beskriva utbildningens:

- Syfte och mål
- Innehåll och pedagogiska arbetsformer
- Enskilda delkurser som presenteras i fråga om mål, innehåll, omfattning och litteratur
- Förväntade lärresultat hos kursdeltagaren, vilka, i sin tur, uttrycker de kunskaper, färdigheter och kompetenser som den studerande skall ha erövat efter genomgången delkurs
- Redovisningsformer och examinationskrav för såväl del av utbildningen som dess helhet
- Strukturer för studerandeinflytande och påverkansmöjligheter för arbetsgivare och intressenter inom yrkesområdet.
- Struktur för lokalt kvalitetsarbete